

afkomstig was uit de andere provincies. Cohen toont hiermee aan dat de eerste kolonisten voornamelijk boeren waren en verschillende geografische achtergronden hadden.

Cohen raadpleegde de *Historie American building survey*—waarin 200 boerenhuizen uit de staten New York en New Jersey zijn opgenomen—en ontdekte dat er vier plattegronden bestaan die het prototype zijn van boerderijen en huizen afkomstig uit de Republiek en de haar omringende landen. Aan de hand van gedrukte bronnen, archeologische gegevens, tekeningen en bestaande gebouwen ontrafelde Cohen de ontwikkeling van de Dw/cft-bouwstijl in de zeventiende eeuw naar de *Dutch-American* bouwstijl in de achttiende en negentiende eeuw.

Cohen onderscheidt in zijn studie drie fasen in deze ontwikkeling. Tijdens de vestiging van Nederlanders in de eerste periode (1624-1664) werd gebruik gemaakt van de bouwtraditie uit de verschillende regio's van de Republiek en de omringende landen. De bouwstijl van huizen, schuren, hekken en de aanleg van dorpen werd in Nieuw-Nederland gereproduceerd.

Na de Engelse overname in 1664 begon de tweede periode. De Nederlandse stijl van grondplan en geraamte werd gebruikt en aangepast aan de omgeving en het bouw materiaal uit de streek. Aan het eind van de zeventiende eeuw zijn de regionale verschillen in bouwmaterialen reeds te zien: baksteen in de Boven-Hudson vallei; veldsteen in de Midden-Hudson vallei; rode zandsteen in het noordelijke deel van New Jersey en het zuid-oosten van New York; en hout in Brooklyn, New York.

Omstreeks 1750 begint de derde periode die doorloopt tot diep in de negentiende eeuw. De bouwstijl werd sterk beïnvloed door de Engelse traditie van draagconstructie, het Georgian-grondplan en het gebruik van het gambrel dak (hoefijzer-vorm). Deze nieuwe stijl leek niet op huizen in Nederland en was zichtbaar anders dan de boerenhuizen in Engeland en New-England, maar was daarentegen typisch voor de Nederlandse immigranten in New York en New Jersey. Hiermee lost Cohen een probleem op voor de hedendaags Nederlandse toerist. Als een Amerikaan met trots vertelt dat zijn huis *Dutch* is, dan hoeft de Nederlandse toerist hier niet meer vreemd van op te kijken en zich te verontschuldigen met: 'Sorry, I've never seen a house like that before'. Dit is meteen de kern van Cohens betoog. *Dutch* wordt als een verzamelnaam gebruikt. Van de originele ou/c/i-bouwstijl is echter nog maar weinig over. De *Dutch*-elementen, de Engelse toevoegingen en een toepassing van Amerikaans bouw materiaal zijn uiteindelijk samengesmolten tot wat bekend staat als de *Dutch-American-stijl*. Dit is zelfs een even unieke stijl als de Amerikaanse wolkenkrabber. Door de combinatie van oud en nieuw bronnenmateriaal en de plaatsing daarvan in een sociaal-culturele 'draagconstructie' is Cohens boek, evenals de wolkenkrabber, een helderen goed gefundeerd werk geworden. Helaas is het vernieuwende van deze studie niet verwerkt in de titel.

B. B. Roberts

F. Duchateau, E. Deconinck, ed., *Sint-Truiden in de 18de eeuw* (Sint-Truiden: VZW Sint-Truiden 1300, 1993, 275 blz.).

In 1993 vierde de Limburgse stad Sint-Truiden haar 1300-jarig bestaan met vier tentoonstellingen, waarvan één handelde over het stedelijk leven gedurende een volledige eeuw. Het stadsbestuur koos daarvoor de achttiende eeuw. Als kader voor de expositie fungeerde vanzelfsprekend het stadhuis dat tussen 1753 en 1777 zijn definitieve vorm en binneninrichting kreeg. Naast de tentoonstelling gaf men een begeleidend boek met drie ongelijke delen uit. Het eerste deel bevat dertien erg verschillende bijdragen met gedetailleerde achtergrondinformatie. Daarna volgt de catalogus van de 119 geëxposeerde stukken en als laatste deel de integrale tekst van de stadskroniek, die koster en schoolmeester Debruyen schreef van 1697 tot 1777.

In een eerste bijdrage schetst redacteur F. Duchateau een fresco van het politieke en sociale

leven. Zijn uitleg over het institutioneel kluwen van de plaatselijke kerkelijke en de wereldlijke macht is soms verwarrend, doordat hij gegevens van uiteenlopende aard vermengt. Daama volgen drie goed onderbouwde artikelen vanuit geografische hoek. Maar waar de teksten over het panoramisch stadsgezicht uit 1736 en de weergave van de regio op de militaire kaart van Ferraris treffend geïllustreerd zijn, mist men in de bijdrage over de aanleg en het beheer van de steenweg Luik-Brussel een landkaart. De beknopte tekst over de benedictijnen, de gebouwen en het geestelijk leven in de Sint-Trudo-abdij werd jammer genoeg niet tot een samenhangend geheel verwerkt met deze over de overige kloostergemeenschappen en parochies van de stad. De sterk levende en veelzijdige volksdevotie en plaatselijke heiligenverering krijgen terecht een afzonderlijke, behoorlijke bijdrage. De genuanceerde balans van een eeuw armoede en armenzorg steunt op verschillende bronnen opgemaakt bij de overgang van de oude weldadigheidsinstellingen naar de nieuwe organen onder het Frans bewind. Het portret van de kantnijverheid is erg volledig met aandacht voor de kant als luxe-artikel, de afzet ervan, de opleiding in de kantscholen en de particuliere producenten. Daama volgt een korte situering van de rederijderskamer en een chronologische opsomming van hun toneelopvoeringen. Het artikel over de drukkers, die zich vanaf 1788 in Sint-Truiden vestigden om aan de Oostenrijkse overheerheid te ontkomen, is degelijk onderbouwd. Het brengt informatie over de anti-jozefistische rebellen, Van de Elsken en Jozef Michel, en de pragmatische J. B. Smits. Het interieur van het stadhuis wordt als een toonbeeld van de heroplevende, burgerlijke architectuur in detail beschreven. Specialist bouwkundig erfgoed Schlusmans brengt een uitgebreid en rijk geïllustreerd artikel over de 54 burgerhuizen, die nog sporen uit de bestudeerde periode tonen. Hij ordent ze op basis van hun gevel en interieur binnen de Lodewijk XIV en Lodewijk XV-stijlen.

De teksten van de catalogus vertonen inzake omvang en inhoud een even verscheiden beeld. Zo is de uitleg bij meerdere stukken beperkt tot twee of drie lijnen en soms ontbreekt de materiële aanduiding van het geëxposeerde. Tegenover deze te summieri gegevens staat de uitgebreide informatie zoals deze over het tentoongestelde meubilair. De foto's bij dit zeer degelijke onderdeel zijn van ongelijke kwaliteit. Kortom de catalogus was niet alleen een handig hulpinstrument voor een bezoek, maar brengt ook nieuwe gegevens aan.

Het derde deel bestaat uit de kroniek van Joannes Debruyne in zijn oorspronkelijke spelling. Deze bron wordt goed gesitueerd in de korte inleiding en nadien volgen de nodige, verklarende noten. Het boek eindigt met een algemene bibliografie en de lijsten van de bruikleengevers en medewerkers. Verschillende typ- en zetfouten versterken de indruk dat het geheel te snel opgebouwd werd. Men zoekt tevergeefs naar een samenhangend of diepgaand beeld van een provinciestad tijdens de achttiende eeuw. Wat niet belet dat men boeiende en waardevolle informatie krijgt over relevante deelaspecten.

Walter Baeten

A. H. Huussen jr., *Veroordeeld in Friesland. Criminaliteitsbestrijding in de eeuw der Verlichting* (Leeuwarden: Hedeby publishing, 1994, v + 177 blz., ISBN 90 74541 06 2).

Zoals bekend kan de historisch onderzoeker met rechterlijke archieven vele kanten op. Wie zich werpt op een kwantitatieve benadering, staat vanouds voor het probleem of de gevonden cijfers fluctuaties in de werkelijke criminaliteit weerspiegelen dan wel de zich wijzigende prioriteiten van de rechtbank. In het geval van een meer kwalitatieve studie, zoals hier, vindt dat validiteitsprobleem een parallel in de kwestie van onderwerpskeuze: houd ik me vooral bezig met het functioneren van een bepaalde overheidsinstelling of gebruik ik de door die instelling